

Neurospecialiteter

Neurologi

Inledning	2
Ordförklaringar	3
Övergripande kompetensdefinition	6
Definition av kompetensområdet	6
Kompetenskrav	6
Kompetenskrav för medicinsk kompetens	6
Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	7
Utbildningsstruktur	9
Särskilda rekommendationer	10
Delmål	11
Medicinsk kompetens	11
Kommunikativ kompetens.....	16
Ledarskapskompetens.....	17
Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	18

Inledning

Den 24 juni 2008 beslutade Socialstyrelsen att meddela nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring. Författningen består dels av en allmän del med gemensamma bestämmelser för alla specialiteter, dels av en specifik del med alla målbeskrivningar. Målbeskrivningen för respektive specialitet ska läsas mot bakgrund av bestämmelserna i den allmänna delen.

I varje målbeskrivning finns ett avsnitt med rubriken "Utbildningsstruktur" som utgör allmänna råd. Även de lärandemetoder under rubriken "Delmål" där ingen uppföljning anges utgör allmänna råd.

Ordförklaringar

aktuell handledare	specialistläkare vars specialistkompetens motsvarar det kompetensområde som delmålet avser och som har att ansvara för ST-läkarens professionella utveckling under angiven lärandeperiod eller metod för lärande uppdraget som handledare för en ST-läkare omfattar som regel hela specialistutbildningen men kan också omfatta del eller delar av den
auskultation	under handledning och enligt ett på förhand strukturerat program studera specialistläkarens eller annan hälso- och sjukvårdspersonals yrkesutövning genom att följa en eller flera yrkesutövare samt i viss mån utföra uppgifter inom det aktuella området
bedöma	skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande som grund för vidare handläggning
behärska	fullständigt kunna bedöma och handlägga utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och att fullständigt kunna använda för området relevanta tekniker
förmåga	personlig kapacitet att utföra eller uträtta något
ha kunskap	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig vetande och insikter inom ett område

ha kännedom	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig visst vetande inom ett område
handleda under handledning	som ST-läkare handleda en medarbetare och samtidigt själv bli handledd av en specialistkompetent läkare
handleda	kontinuerligt och i dialogform stödja och vägleda samt bedöma en medarbetares professionella utveckling
handledning	se handleda
handlägga	aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt handlägga	som första omhändertagande läkare aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt bedöma	som första omhändertagande läkare skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande, som grund för vidare handläggning
inomprofessionell reflektion i grupp	reflektion som görs i grupp tillsammans med andra läkare i främst vidareutbildnings- och fortbildnings syfte
klinisk tjänstgöring	hälso- och sjukvårdsarbete som ST-läkaren utför under eget yrkesansvar och med stöd av handledare

kurs	lärarledd utbildning med en fastställd plan som ges under en avgränsad tidsperiod
medsittning	utbildningsaktivitet som innebär att ST-läkaren iakttar när en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal har patientbesök eller utvärderingsaktivitet som innebär att en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal iakttar och bedömer ST-läkaren när den har patientbesök
seminarium	undervisning i gruppform med aktivt deltagande
träning i simulerad miljö	träning som utförs i en skapad miljö avsedd att efterlikna verkligheten
större yrkesrelaterad sammankomst	konferens, kongress, symposium eller motsvarande
vårdcentral	vårdenhet med mottagningsverksamhet inom primärvård
vårdteamarbete	arbete där ST-läkaren under handledning medverkar i och ibland leder en grupp av samverkande hälso- och sjukvårdspersonal med olika kompetenser som har till uppgift att svara för vård av enskilda eller för en grupp av patienter

Övergripande kompetensdefinition

Definition av kompetensområdet

Specialiteten neurologi omfattar sjukdomar och skador i centrala och perifera nervsystemet hos vuxna.

Nervsystemet är kroppens mest komplexa och vittomfattande organ. Sjukdomspanoramata är därför särskilt mångfasetterat och utmärks av mycket stor variationsrikedom även mellan patienter med samma sjukdom. Flertalet patienter kommer till neurologisk undersökning med okänd diagnos. Grundläggande för neurologin är därför förmågan att kunna kliniskt analysera och bedöma symtombilder, särskilt störningar av muskelkraft, känsel, balans, koordination, rörelser, medvetande, intellekt och personlighet samt anfallssymtom, huvudvärk och andra smärttillstånd.

Förbättrade diagnostiska metoder inom bilddiagnostik och molekylärgenetik har vidgat och fortsätter att vidga det neurologiska sjukdomspanoramata.

Möjligheterna till såväl akuta som långsiktiga terapeutiska insatser mot neurologiska sjukdomar har ökat avsevärt. Många neurologiska sjukdomar debuterar akut och kräver akut behandling. Det ställs krav på att kunna intervensera tidigt i sjukdomsförloppet och följa behandlingseffekter.

Då neurologiska sjukdomar kan medföra kognitiva och språkliga störningar, liksom påverka autonomin, ställs särskilda krav på kommunikativ kompetens.

Kompetenskrav

Kompetenskrav för medicinsk kompetens

För specialistkompetens i neurologi krävs kunskaper och färdigheter för att självständigt kunna behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av sjukdomar och skador i nervsystemet i vid bemärkelse. I detta innefattas att behärska neurologisk klinisk diagnostik och kompletterande undersökningsmetoder.

För specialistkompetens krävs vidare att man behärskar diagnostik och behandling av akuta och farliga skador och sjukdomar i

nervsystemet, epilepsi och övriga neurologiska anfallssjukdomar, rörelserubbningar, basalgangliesjukdomar och viktiga demens-tillstånd, neuromuskulära sjukdomar och sjukdomar i det perifera nervsystemet, demyeliniserande och inflammatoriska sjukdomar i nervsystemet, neurovaskulära sjukdomar och huvudvärksformer. Dessutom krävs att man kan handlägga neurotrauma, tumörer och infektioner i nervsystemet.

Slutligen krävs kunskap om neurofysiologiska, neuroradiologiska, neurooftalmologiska, neurourogiska och neuropsykiatriska aspekter samt om neurorehabiliterande möjligheter vid neurologiska skador och sjukdomar.

Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Kommunikativ kompetens

Den jämlika och ansvarstagande patienten

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till dialog och att ha en öppen kontakt med patienten och dennes närstående. Kontakten ska präglas av empati och förtroende samt respekt för patientens rätt till information, inflytande och delaktighet i besluten. Kontakten ska också präglas av samverkan och lyhördhet för patientens behov, önskemål och rätt till självbestämmande samt ge stimulans åt patientens engagemang och ansvar för sin egen vård.

Mångfalds- och genusaspekter

Kommunikationen med patienten och dennes närstående ska präglas av kunskap och respekt för transkulturella aspekter och mångfaldsaspekter såsom ålder, språk, etnicitet, sexuell läggning och religion samt genus.

Interprofessionella relationer

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare, med respekt för deras yrkeskunskaper och kompetens. Det samma gäller för kontakter med företrädare för allmänheten och olika samhällsinstanser.

Pedagogisk förmåga

Den specialistkompetenta läkaren ska ha pedagogisk förmåga för att kunna informera och undervisa, främst patienter och deras närstående men också andra läkare och medarbetare samt studenter.

Professionellt förhållningssätt och etik

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt arbeta med sitt professionella och läkaretiska förhållningssätt, med målet att kunna fatta självständiga beslut av medicinsk etisk natur.

Egen kompetensutveckling

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt pröva och identifiera, tillsammans med verksamhetens krav, de egna behoven för kompetensutveckling för att kunna motsvara kraven på bästa möjliga vård för patienterna.

Ledarskapskompetens

Medarbetarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha utvecklat förmåga till självkännedom och kunskap om den egna funktionen och rollen i organisationen.

Handledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter.

Ledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ledarskap som utmärks av samverkan, öppenhet och dialog med medarbetarna. Ledarskapet ska vidare präglas av delaktighet och verksamhetsutveckling, som är förbättringsinriktad. Förmåga att leda arbete i vårdteam är grundläggande.

Systemkunskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, administration, ekonomi och regelverk samt om dess styrning för bästa resursutnyttjande.

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Medicinsk vetenskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt, kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information.

Förbättrings- och kvalitetsarbete

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete. Målet är att kunna initiera, delta i och ansvara för kontinuerligt systematiskt förbättringsarbete med betoning på helhetsperspektiv, patientsäkerhet, patientnytta, mätbarhet och lärandestyrning för att kritiskt kunna granska och utvärdera den egna verksamheten.

Folkhälsa och prevention

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälsans bestämningfaktorer och andra folkhälsoaspekter samt om metoder för hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande insatser för att i det medicinskt vetenskapliga arbetet och kvalitetsarbetet kunna beakta denna kunskap.

Utbildningsstruktur

Tidigt under specialistutbildningen bör tonvikten läggas på undersökningsteknik, analys av neurologisk fenomenologi och god förtrogenhet med neurologisk diagnostik samt primär handläggning av akuta, vanliga och farliga sjukdomar och skador i nervsystemet.

Det är eftersträvansvärt att ST-läkaren redan tidigt under utbildningen når en viss självständighet i kliniskt arbete. Efterhand är det lämpligt att ST-läkaren tjänstgör i verksamhet som handlägger alla de stora neurologiska sjukdomarna. Sammanhängande perioder med fokus på de olika delmålen bör eftersträvas, liksom möjlighet till fördjupning. Vidare är kurser, seminarier och deltagande i större yrkesrelaterade sammankomster viktiga komplement som så långt det är möjligt bör harmonisera tidsmässigt med den övriga utbildningen.

Enheten där specialistutbildningen sker bör ha en verksamhet av sådan omfattning och bredd inom den kliniska neurologins alla huvudområden att ST-läkaren har förutsättningar att uppnå kompetensnivån inom alla delområden. Enheten bör ledas av en specialistkompetent neurolog.

Sjukhuset bör vara ett akutsjukhus, och i den praktiska tjänstgöringen bör avdelnings-, mottagnings- och jourarbete vid neurologisk enhet ingå.

För att säkerställa att ST-läkaren får se ovanliga och sällsynta neurologiska sjukdomar, som den egna enheten inte kan erbjuda, bör viss del av den senare delen av specialiseringstjänstgöringen förläggas till enhet som handlägger sådana tillstånd.

Sidoutbildning genom tjänstgöring bör genomföras inom främst kunskapsområdena neurokirurgi, klinisk neurofysiologi, psykiatri och internmedicin. Under hela utbildningen förväntas ST-läkaren dessutom bedriva teoretiska studier.

Särskilda rekommendationer

Läkarorganisationernas specialitetsföreningar och sektioner har utformat särskilda rekommendationer för sina specialiteter. Rekommendationerna rör bland annat hur specialiseringstjänstgöringen kan läggas upp.

Delmål

Medicinsk kompetens

Delmål 1	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik och behandling av akuta och farliga skador och sjukdomar i nervsystemet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 2	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av epilepsi och övriga anfallssjukdomar	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 3	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av neurodegenerativa sjukdomar med speciell inriktning på rörelserubbningar och basalgangliesjukdomar samt viktiga demens-tillstånd	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 4	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av neuromuskulära sjukdomar och sjukdomar i det perifera nervsystemet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 5	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av nervsystemets inflammatoriska och demyeliniserande sjukdomar	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 6	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga diagnostik samt akut och långsiktig behandling av tumörer i nervsystemet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 7	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av neurovaskulära sjukdomar	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 8	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga diagnostik samt akut och långsiktig behandling av neurotrauma	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd alternativt auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare respektive intyg om godkänd auskultation och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 9	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska diagnostik samt akut och långsiktig behandling av huvudvärk	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 10	Metoder för lärande	Uppföljning
Att initialt kunna handlägga diagnostik samt akut och långsiktig behandling av infektioner i nervsystemet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd alternativt auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare respektive intyg om godkänd auskultation och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 11	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska neurologisk klinisk diagnostik samt kompletterande undersökningsmetoder, särskilt lumbalpunktion och hjärndödsdiagnostik	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Undervisa under handledning	
	Seminarium	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 12	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om neurofysiologiska, neuroradiologiska, neurooftalmologiska, neurootologiska, neurourogiska och neuropsykiatriska aspekter samt neurorehabiliterande möjligheter vid neurologiska skador och sjukdomar	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor alternativt auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare respektive intyg om godkänd auskultation och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Kommunikativ kompetens

Delmål 13	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till dialog och en öppen kontakt med patienten och dennes närstående	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 14	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 15	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att informera och undervisa patienter, närstående, andra läkare och medarbetare samt studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Undervisa under handledning	
	Teoretiska studier	

Ledarskapskompetens

Delmål 16	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Handleda under handledning	

Delmål 17	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att leda i samverkan och dialog med medarbetarna samt i vårdteam	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Delmål 18	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, styrning och regelverk	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Delmål 19	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt	Skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	Intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Teoretiska studier	

Delmål 20	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	